

آسیب شناسی و تدوین استراتژی توسعه شهرهای ساحلی در استان بوشهر

سید طاها موسوی (دانشجوی دکتری، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد

اسلامی، تهران، ایران)

moosavitaha2013@gmail.com

آزیتا رجبی (دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

، نویسنده مسئول)

azitarajabi@yahoo.com

ناصر اقبالی (استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

dr.nasereghbali41@gmail.com

چکیده

استراتژی توسعه شهر (CDS)، چارچوبی برای ایجاد شهری پیشرفته، پایدار و زیست‌پذیر فراهم می‌کند. در ایران، طرح‌های توسعه شهری، به دلیل ضعف در شناسایی آسیب‌ها و ارائه راهکارهای عملی، نتوانسته‌اند به‌طور کامل اهداف خود را محقق سازند. پژوهش حاضر به دنبال تدوین استراتژی‌های توسعه شهری برای شهرهای ساحلی استان بوشهر با شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر آن و ارائه راهکارهای اجرایی است. پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نوع و ماهیت، توصیفی-تحلیلی و شیوه گردآوری اطلاعات و داده‌ها از نوع کتابخانه‌ای و میدانی است. تحلیل داده‌ها با استفاده از سه تکنیک SWOT، QSPM و معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار PLS Smart بوده است. بدین‌منظور ابتدا نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر (بوشهر، اهرم، برازجان، خورموج، بندر دیر، بندر کنگان، بندر گناوه، کاکي، جم، آب پخش، چغادک، وحدتیه، بنک، نخل تقی) با استفاده از مصاحبه با متخصصان و کارشناسان فرمانداری‌ها شناسایی شدند، سپس با استفاده از روش SWOT نقاط، قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها بر اساس نظر کارشناسان وزن‌دهی و رتبه‌بندی شدند و از حاصلضرب آنها امتیاز وزنی هر عامل بدست آمد. بالا

بودن مجموع امتیاز ضعف‌ها (۲/۷۹۴) و تهدیدها (۳/۵۸۲)، نشان دهنده چالش‌ها و مشکلات اساسی توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر است اما در عین حال نقاط قوت و فرصت‌هایی نیز برای غلبه بر ضعف‌ها و تهدیدات و تبدیل آنها به قوت و فرصت وجود دارد. همچنین امتیاز وزنی فرصت‌ها ۳/۵۵۹ و امتیاز وزنی قوت‌ها ۲/۲۱۳ می‌باشد. نتایج بدست آمده از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (۵/۰۰۷) و ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (۷/۱۴۱) حاکی از آن است که تحلیل راهبردهای توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر، از نوع راهبرد رقابتی-تهاجمی است. اما باید از سایر راهبردها نیز بهره برد. در مجموع می‌توان گفت نقاط ضعف و تهدیدات توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر بیشتر حول مسائل زیست‌محیطی و اشتغال پایدار می‌باشد.

واژگان کلیدی: استراتژی توسعه شهری، آسیب شناسی، شهرهای ساحلی، استان بوشهر

۱. مقدمه

بیش از پنج دهه است که طرح‌های توسعه برای شهرهای ایران، به‌منظور ایجاد زمینه رشد کالبدی موزون و هماهنگ آنها، تهیه‌شده‌اند. اگر برنامه‌ریزی کاربری زمین را نحوه‌ی تقسیم زمین و مکان بهینه برای مصارف و کاربری‌های متنوع زندگی تعریف کنیم، لزوم توجه و مطالعه این‌گونه طرح‌ها امری ضروری است. این طرح‌ها با هزینه و انرژی زیادی تهیه‌شده‌اند و هرچند تأثیرات مثبتی در منطقه بندی کاربری‌ها و رعایت ضوابط مقررات ساختمانی داشته‌اند، اما به دلایل متعدد نتوانسته‌اند به‌تمامی اهداف خود دست یابند و تنها درصد اندکی از این برنامه‌ها و طرح‌ها تحقق‌یافته است. یکی از اقداماتی که می‌تواند در جریان اصلاح روندهای نادرست و مشکلات طرح‌های توسعه شهری موردتوجه قرار گیرد، آسیب‌شناسی آنهاست زیرا با نگاهی نقادانه به چگونگی، تهیه، اجرا و محتوای نظارتی این طرح‌ها می‌توان مسائل و مشکلات را شناخت و راهکارهایی برای جلوگیری از شدت یافتن مسائل تدارک دید (Eggert et al, 2024).

نظر به اینکه شناسایی آسیب‌ها در پروژه‌ها و طرح‌های توسعه شهری عامل موثری در جهت تسریع در امر خدمت رسانی به مردم می‌باشد و صرفه جویی قابل توجهی در منابع مالی و زمانی داشته است، می‌تواند به انجام به موقع تعهدات منجر گردد. لذا کارشناسی و پیدا نمودن

راه کارهای علمی جهت رفع این تنگناها و همچنین تأکید بر انجام به موقع وظایف واحدها به صورت یک فرآیند منسجم و هدفمند، می تواند نقش بسیار مهمی در کاهش تاخیرات، آسیب ها، شکست ها و اجرای اصولی صحیح در انجام به موقع این پروژه ها طبق برنامه زمانبندی داشته باشد (Haiqing, Li, 2003).

طرح های توسعه شهری در ایران با وجود صرف هزینه و انرژی زیاد، به دلیل مشکلات و ناکارآمدی ها نتوانسته اند به طور کامل اهداف خود را محقق کنند و درصد کمی از آن ها به اجرا رسیده اند. یکی از چالش های اصلی، ضعف در شناسایی آسیب ها و ارائه راهکارهای عملی است. آسیب شناسی این طرح ها می تواند به اصلاح روندها، کاهش اتلاف منابع و افزایش بهره وری کمک کند. توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر نسبت به شهرهای حاشیه جنوبی خلیج فارس کندتر بوده که نیازمند بررسی عوامل داخلی و خارجی مؤثر است. پژوهش حاضر با شناسایی و تحلیل این عوامل، به دنبال تدوین استراتژی های توسعه شهری برای شهرهای ساحلی استان بوشهر است و قصد دارد با آسیب شناسی طرح های پیشین و استفاده از مدل برنامه ریزی استراتژیک برایسون، راهکارهای قابل اجرا و اولویت بندی شده ای برای بهبود مدیریت توسعه شهری ارائه دهد. مسئله اصلی پژوهش، تدوین یک برنامه استراتژی توسعه شهری کارآمد و مبتنی بر آسیب شناسی برای شهرهای ساحلی استان بوشهر است که نه تنها نابرابری های توسعه ای را رفع می کند، بلکه رقابت پذیری این شهرها را در سطح منطقه ای و بین المللی ارتقا می دهد.

۲.۱. سؤالات تحقیق

- چگونه می توان به تدوین استراتژی توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر با تاکید بر رفع آسیب های موجود دست یافت ؟
- در آسیب شناسی توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر چه عواملی تاثیرگذار می باشند ؟
- راهکار توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر در رفع آسیب های موجود منطقه کدامند ؟

- مهمترین الویت‌های راهبردهای استراتژیک توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر چه هستند؟

۲. پیشنهاد تحقیق

نظام براتی و اکبرپور (۱۴۰۳)، در مقاله خود با عنوان «آسیب شناسی توسعه دریا محور حوزه خلیج فارس و دریای مکران با تاکید بر عوامل بیرونی» به این نتایج دست یافتند که عدم توسعه دریامحور این مناطق به دلیل نبود برنامه توسعه دریا محور، عدم جذب سرمایه به‌ویژه سرمایه‌گذاری خارجی است. این وضعیت نیز به نوبه خود ناشی از عوامل اولیه مانند تحریم‌های بین‌المللی و یک‌جانبه و عدم پیوستن به گروه ویژه اقدام مالی و پیروی از توصیه‌نامه‌های آن؛ و عوامل ثانویه مانند عضویت دائم ایران در سازمان تجارت جهانی و پیوستن و تقویت کریدورهای بین‌المللی با محوریت خلیج فارس و دریای مکران است. اهمیت برداشتن موانع فوق، در باب ورود تکنولوژی به ایران نیز دارای اهمیت است. ورود تکنولوژی‌های جدید نیز به نوبه خود می‌تواند تسهیل‌گر توسعه دریامحور باشد. امکان توسعه ایران از طریق توسعه دریامحور به‌ویژه با اتکاء بر حوزه خلیج فارس و دریای مکران نیز بیش از سایر طرق مطروحه، میسر و بالقوه است. بنابراین حل و فصل اختلافات منطقه‌ای و بین‌المللی و کاهش سطح تنش جهت رفع تحریم‌های یک‌جانبه و بین‌المللی، عضویت ایران در سازمان جهانی تجارت و تقویت کریدورها با محوریت ایران و پیوستن به گروه ویژه اقدام مالی و پیروی از ۴۰ توصیه این نهاد اثر گذار است.

نجف بیگی و همکاران (۱۴۰۲)، در مقاله خود با عنوان «شناسایی آسیب‌های زیربنایی نظام برنامه‌ریزی استراتژیک در حکومت‌های محلی»، به این نتایج دست یافتند که رفتارهای سیاسی، نبود مهارت مذاکره، نبود تکنولوژی‌های ارتباطی، نبود ارتباط با عناصر برون‌سازمانی، عدم اثربخشی قوانین و سازماندهی نامناسب به‌عنوان آسیب‌های زیربنایی شناسایی شدند و با ماتریس میک‌مک در چهار دسته مستقل، رابط، خودمختار و وابسته طبقه‌بندی شدند و درنهایت با توجه به آسیب‌های مستقل، راهکارهایی برای بهبود برنامه‌ریزی استراتژیک در سازمان‌های محلی کشور ارائه شد.

پوربھی، جعفری نیا، شمس الدینی (۱۴۰۱)، در مقاله ای تحت عنوان «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر توسعه پایدار شهری بوشهر» بر اساس نتایج تحلیلی مسیر، بالاترین تأثیر مستقیم را به ترتیب متغیرهای انسجام اجتماعی و شبکه روابط اجتماعی و بالاترین تأثیر غیرمستقیم را متغیر مشارکت اجتماعی و بالاترین تأثیر کل را نیز انسجام اجتماعی بر روی توسعه پایدار شهری دارند. نتیجه این است که بالا بردن سطح سرمایه اجتماعی می تواند در نگرش افراد نسبت به توسعه پایدار شهری در ابعاد پنج گانه آن نقش بارزی داشته باشد و افراد ساکن در بوشهر را ترغیب به انجام رفتارهای صحیح زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی و توسعه نهادی نماید.

جهانشاهی و وارثی (۱۴۰۰)، در تحقیق تحت عنوان « برنامه ریزی استراتژیک فضای شهری با رویکرد توسعه پایدار شهری نمونه موردی بندر بوشهر. با استفاده از مدل تکنیک ماتریس کمی برنامه ریزی تعداد ۹ استراتژی جهت توسعه شهر بوشهر پیشنهاد و رتبه بندی شدند این استراتژی ها شامل مدیریت یکپارچه، راهبرد رشد هوشمند، بازیافت زمین های بایر و اراضی نظامی، ساماندهی بافت های فرسوده، بالا بردن خدمات شهری، بهره گیری از قابلیت های توریسم خارجی، بهره گیری از رویکرد انتقال حق توسعه، کاهش دخالت و دست کاری بی برنامه در اکوسیستم دریا، افزایش مشارکت شهروندان می باشند.

سقائی و همکاران (۱۳۹۵)، در مقاله ای تحت عنوان « بررسی توانمندی های گردشگری شهر ساحلی بوشهر بر اساس مدل سوات و تاپسیس» به. تحلیل فرضیات بر اساس روش تحلیل عاملی نیز نشان می دهد، به دلیل وجود همبستگی بالا و مناسب بین عوامل و متغیرها، تمامی پتانسیل های گردشگری در شهر بوشهر در توسعه اجتماعی و فرهنگی آن تأثیر می گذارند و همچنین کمبود امکانات و خدمات، مانع توسعه گردشگری در شهر بوشهر شده است.

هرناندز دلگادو^۱ (۲۰۲۴)، در پژوهش خود با عنوان «چالش ها و استراتژی های احیای سواحل برای کشورهای در حال توسعه جزیره ای کوچک در مواجهه با افزایش سطح دریا و تغییرات آب و هوایی»، بحث کاملی از استراتژی های موجود و بهترین شیوه های مدیریتی برای احیای اکوسیستم ساحلی در چارچوب نیازها، تهدیدها و محدودیت های عمده SIDS را ارائه داده

¹ Hernández-Delgado

است. نتایج نشان می‌دهد که راه حل‌ها باید شامل تقویت احیای زیرساخت‌های سبز (صخره‌های مرجانی، علفزارهای دریایی، جنگل‌های حرا/تالاب‌ها، خطوط ساحلی شهری)، شیوه‌های توسعه پایدار، اصول اقتصاد چرخشی و اتخاذ سیاست‌های احیای اکولوژیکی باشد. این امر مستلزم تأمین بودجه خلاقانه و پایدار، ترویج ایجاد مشاغل سبز و تقویت مشارکت ذینفعان محلی است. راه حل‌هایی که متناسب با واقعیت هر جزیره طراحی شده‌اند، باید بر موانع متعدد اجتماعی-اقتصادی، لجستیکی و سیاسی غلبه کنند. علیرغم چالش‌ها، فرصت‌های مناسبی برای احیای زیستگاه‌های ساحلی و سیاست‌های سازگاری با تغییرات آب و هوایی وجود دارد. استراتژی‌های یکپارچه که رشته‌ها و ذینفعان مختلف را در بر می‌گیرد، مستلزم اراده سیاسی قابل توجهی است.

ناگروهو^۲ و همکاران (۲۰۲۲)، در مقاله خود تحت عنوان «گردشگری ساحلی: استراتژی توسعه ساحل لانگ بالوک^۳ در جزیره لومبوک، اندونزی»، به این نتیجه رسیدند که ساحل لانگ بالوک در ربع اول قرار دارد که نشان دهنده استراتژی متری (استراتژی بزرگ) است. این بدان معنی است که ساحل لانگ بالوک در شرایط عالی قرار دارد. بنابراین حداکثر دستیابی به رشد و پیشرفت را ممکن می‌سازد. استراتژی پیشنهادی، استراتژی است که از فرصت استفاده کرده و نقاط قوت را برجسته می‌کند. سپس، استراتژی جایگزینی که تولید می‌شود بر اساس استراتژی S-O، استراتژی S-T، استراتژی W-O و استراتژی W-T است.

۳. روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نوع و ماهیت، توصیفی-تحلیلی است. شیوه گردآوری اطلاعات و داده‌ها از نوع کتابخانه‌ای و میدانی است. جامعه آماری شامل مدیران، متخصصان شهری، مقامات محلی مناطق شهرهای ساحلی استان بوشهر است. برای نمونه‌گیری از نمونه‌گیری هدفمند در میان گروه‌های خاص (مثل مدیران یا کارشناسان) استفاده شد. در بخش پرسشنامه روش SWOT، تعداد ۱۴ نفر و در بخش پرسشنامه ارزیابی تاثیر اجرای

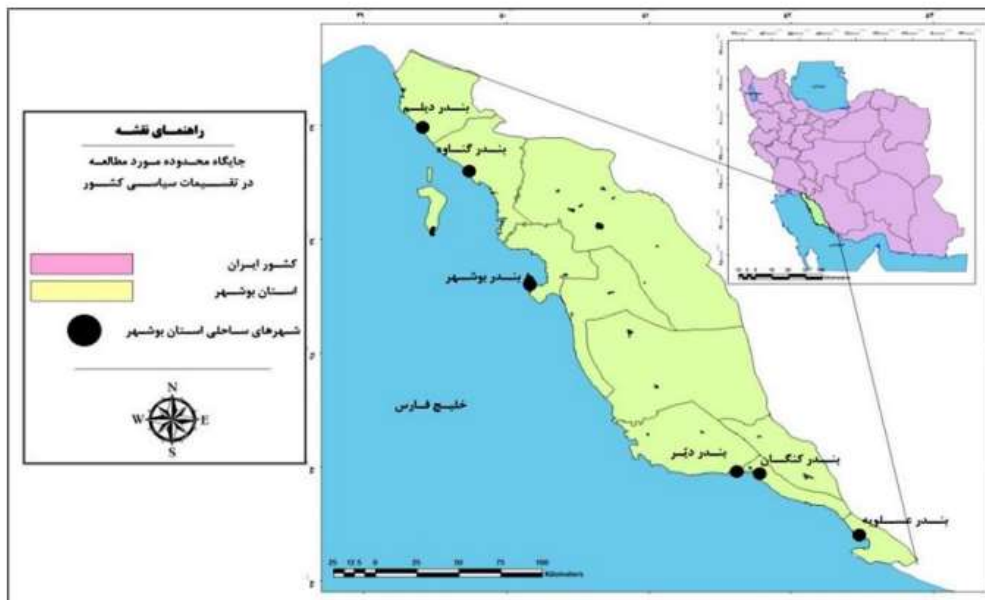
^۲ Nugroho

^۳ Loang Balok

راهبردهای توسعه استراتژیک شهرهای ساحلی بر توسعه پایدار، تعداد ۱۰۰ نفر به ترتیب با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند و نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از تکنیک SWOT شامل بررسی ماتریس عوامل داخلی (IFE) (نقاط قوت و ضعف) و عوامل خارجی (EFE) (فرصت ها و تهدیدها) استفاده می شود. در نهایت با استفاده از تکنیک QSPM استراتژی توسعه شهری برای شهرهای ساحلی استان بوشهر تدوین می گردد.

۴. محدوده مورد مطالعه

استان بوشهر در جنوب غربی ایران قرار دارد و از شمال به استانهای خوزستان و کهگیلویه و بویر احمد، از جنوب به خلیج فارس و استان هرمزگان، از شرق به استان فارس و از غرب به خلیج فارس محدود است. بر اساس سرشماری ۱۳۹۵ جمعیت استان حدود ۱۰۵۲۱۲۰ نفر است. مساحت آن حدود ۴۶/۲۳۱۹۷ کیلومترمربع که ۸۶۵ کیلومتر مرز ساحلی با دریای خلیج فارس دارد و به علت قرار گرفتن در ساحل استراتژیک خلیج فارس، صادرات واردات دریایی، صنعت صیادی، وجود ذخایر نفت و گاز (پایانه صادرات نفت در جزیره خارک، پارس جنوبی و شمالی)، کشاورزی و وجود نیروگاه هسته ای از اهمیت راهبردی و اقتصادی برخوردار است. این استان هفدهمین استان بزرگ کشور به لحاظ مساحت است که در حاشیه خلیج فارس قرار دارد. مرکز این استان بندر بوشهر است و دارای ۱۰ شهرستان و ۳۷ شهر است (وزارت کشور، ۱۳۹۸). ۱۵ شهر این استان، ساحلی (بوشهر، اهرم، برازجان، خورموج، بندر دیر، بندر کنگان، بندر گناوه، کاک، جم، آب پخش، چغادک، وحدتیه، بنک، نخل تقی) و دارای جمعیتی بالای ۱۰ هزار نفر هستند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). شکل شماره ۱ محدود مورد مطالعه را نشان می دهد.

شکل ۱: محدوده مورد مطالعه استان بوشهر

تهیه و تنظیم: نگارندگان، ۱۴۰۳

۵. مبانی نظری پژوهش

استراتژی توسعه شهر یک روش برنامه ریزی با تعاریف دقیق نیست بلکه رویکردی بر برنامه‌ریزی استراتژیک است. در این رویکرد فرایند تهیه چشمانداز بلندمدت از آینده شهر مدنظر است بر اساس آن برنامه‌های اجرایی تهیه می‌شوند (Cities Alliance, 2006). از این رو مهمترین اهداف سازمان ائتلاف شهرها عبارتند از: الف) ارتقاء سطح توسعه شهری پایدار ب) ارتقاء کیفیت اداره و مدیریت شهری از طریق بسط مشارکتی ج) افزایش سهم گروه‌های کم درآمد شهری از منابع شهری باهدف کاهش فقر. اهداف فرایند برای اطمینان از تحقق اهداف، شاخص‌های کلیدی عملکرد (KPIs) تعریف می‌شوند. این شاخص‌ها به تصمیم‌گیران کمک می‌کنند تا در صورت نیاز مسیر توسعه را اصلاح کنند (Cities Alliance, 2020).

۱.۵. رویکرد استراتژی توسعه شهری (CDS)

چنین به نظر می‌رسد که عنوان «راهبرد توسعه شهر»^۴ عبارتی است «خود بیانگر» که نیاز چندانی به ارائه تعریف و مفهوم سازی نداشته باشد. به بیان دیگر، یکایک کلید واژه‌های این عبارت در چارچوب ادبیات برنامه ریزی راهبردی به خوبی تعریف شده‌اند و از این رو به آسانی می‌توان دریافت که «راهبرد توسعه شهر» برنامه‌ای است با ماهیت راهبردی که توانان بر تهیه و اجرای سند تاکید داشته و تدوین آن بر پایه چشم انداز ساز مشارکتی صورت گرفته باشد. از جمله چنین اسنادی می‌توان به سند «برنامه ساختاری»^۵ و «برنامه یکپارچه توسعه - بخش اول»^۶ در نظام پیشین برنامه‌ریزی شهری انگلستان و «اسناد راهبرد جامعه محلی»^۷ راهبرد مرکزی، چارچوب توسعه محلی»^۸ در نظام جدید برنامه ریزی شهری انگلستان اشاره نمود. بر مبنای مطالعاتی که توسط سازمان «ائتلاف شهرها» به عمل آمده است، اتخاذ تصمیمات به شیوه «تصمیم‌گیری راهبردی» در قلمرو مدیریت شهری هنوز در کشورهای در حال توسعه که بسیاری از شهرهای آن با نرخ بی سابقه‌ای در حال رشد هستند، رویه متداولی نیستند. برای کمک به ایجاد فرایندهای تصمیم سازی مشارکتی در کشورهای در حال توسعه و به منظور کاستن از فقر شهری و تامین توسعه پایدار سازمان «ائتلاف شهرها» تدوین راهبرد توسعه شهر (CDS) را به عنوان ابزار موثری ترویج می‌نماید. به بیان دیگر، سند راهبرد توسعه شهر رابطه بسیار نزدیکی با مسئله فقرزدایی و ارتقاء کیفیت زندگی اقشار فقیر در کشورهای در حال توسعه و جوامع در حال شهرنشین شدن دارد. نکته ویژه‌ای که درباره استراتژی توسعه شهر مورد تاکید قرار گرفته است، توجه به اجرا و نه تدوین سند به عنوان هدف غائی بوده است. همچنین فرایند CDS به لحاظ دستاوردهای مهمی که می‌تواند از نظر اصلاح مدیریت شهری، پاسخگو نمودن نهادها و شفاف سازی فرایندها به بار آورد مورد استقبال واقع گردیده است (گلکار و آزادی، ۱۳۸۴).

⁴ Strategy Development City

⁵ Structure Plan

⁶ Unitary Development Plan-part One

⁷ Community Strategy

⁸ LDF'S Core Strategy

به عبارتی استراتژی توسعه شهر شامل استراتژی دور نمای یکپارچه شهری، ساماندهی سکونتگاههای غیررسمی، بهبود مدیریت شهری، افزایش سرمایهگذاری و کاهش سامانمند و مداوم فقر شهری است. استراتژی توسعه شهری با ماهیت راهبردی و برای کمک به ایجاد دموکراسی تصمیم گیری و بهبود وضع زندگی توسط سازمان ائتلاف شهرها در سال ۱۹۹۹ باهدف کاهش فقر، توسعه پایدار و ارتقای مشارکت و ایجاد حکمرانی خوب شهری مطرح گردید. این رویکرد نوین به دنبال بسترسازی در جهت حل مشکلاتی در شهرهاست که از درون جامعه شهری می جوشد و ازاین رو، به جای پاک کردن صورت مسئله، می کوشد آن را حل کند (صرافی، ۱۳۸۱).

۲.۵. تعریف و اهداف سند راهبرد استراتژی توسعه شهر

درصد جمعیت شهرنشین جهان به شکل فزاینده ای در حال افزایش است. جمعیت بسیاری از شهرها در آسیا و آفریقا طی پانزده سال آینده دوبرابر خواهد شد. رویارویی با چالشهای ناشی از افزایش بی سابقه نرخ رشد شهری و گسترش فقر انجام برنامه ریزی جهت اتخاذ تصمیمات آگاهانه در آینده را اجتناب ناپذیر نموده است. سند «راهبرد توسعه شهر» سندی است که در این فرایند حساس به انجام تصمیم گیری و اجرای تصمیمات یاری می رساند. راهبرد توسعه شهرابزاری است که توسط سازمان «ائتلاف شهرها» و با حمایت بانک جهانی «و مرکز سکونتگاههای انسانی سازمان ملل» و چند موسسه دیگر پیشنهاد شده است. سند مزبور وسیله ای است که در آن تکنیکهای مشارکتی به کارگرفته شده و هدف اصلی آن ت امین توسعه پایدار شهری از طریق ایجاد ظرفیت اجتماعی برای چشم اندازسازی مشارکتی و اقدام همگانی می باشد. مبحث فقرشهری و اتخاذ سیاستهای حمایت از اقشار فقیر و ارتقاء وضعیت آنان در این سند جایگاه ویژه ای دارد. سند مزبور وسیله ای است که جهت رشد منطبق با عدالت اجتماعی شهرها از طریق همکاری و مشارکت گسترده جامعه در جهت ارتقاء کیفیت زندگی کلیه شهروندان تهیه می گردد. این سند براساس یک چشم اندازمشترک جهت ارتقای کیفیت اداره و مدیریت شهری، افزایش میزان سرمایه

گذاری به منظور بالابردن نرخ اشتغال و کاهش منظم و پایدار فقر شهری» تدوین می‌شود (Rasoolimanesh et al. 2016).

۳.۵. ویژگی‌های طرح توسعه استراتژی توسعه شهری

- یک فرایند طرح استراتژی توسعه شهری کارآ، خروجی‌ها و ویژگی‌های زیر را داراست
- طرح استراتژی توسعه شهری تعداد محدودی استراتژی دارد که از درون انتخابهای منطقی و پایدار ساخته شده‌اند و هیچ یک از آنها با دیگری هم ارزش نیست.
 - طرح استراتژی توسعه شهری واجد احتمال بالایی از موفقیت است.
 - طرح استراتژی توسعه شهری واقع‌گرایانه و در عین حال چالش‌برانگیز می‌باشد.
 - مشوق‌ها و محرک‌ها می‌توانند به اشکال گوناگون مالی، اعتباری و با شناسایی اجتماع حادث شود.
 - چارچوب استراتژی به حد کافی انعطاف‌پذیر است که خود را با تغییر شرایط و تاکتیک‌ها وفق دهد، اما چشم‌انداز معمولاً در یک دوره میان مدت ثابت باقی می‌ماند. (عربی و تلپار، ۱۳۹۲).

۶. یافته‌های پژوهش

در آسیب‌شناسی توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر چه عواملی تاثیر گذار می‌باشند؟ پاسخ به سوال فوق با استفاده از روش **Swot** انجام شده است. بدین ترتیب که نقاط قوت، فرصتها، ضعفها و تهدیدات توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر بر اساس مصاحبه با ۱۵ کارشناسان توسعه در سطح ادارت دولتی و فرمانداری‌ها و استانداری‌های شهرهای ساحلی مورد مطالعه شناسایی شده‌اند.

الف- شناسایی عوامل داخلی موثر بر توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر

هدف این مرحله شناسایی و ارزیابی نقاط ضعف و قوت داخلی موضوع مطالعه است؛ یعنی جنبه‌هایی که در دستیابی به اهداف برنامه‌ریزی زمینه‌های مساعد یا بازدارنده دارد مد نظر می‌-

باشد. از اینرو در این قسمت، عوامل داخلی موثر توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر در قالب نقاط قوت و ضعف به شرح جدول بررسی شده‌اند.

جدول ۱- نقاط قوت و ضعف توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر

ردیف	نقاط قوت	ردیف	نقاط ضعف
۱.	مناظر بکر سواحل نیلگون خلیج فارس	۱.	اقلیم نامناسب برای فعالیت‌های زراعی و زیست انسانی و آب و هوای گرم و نامناسب در تابستان،
۲.	پارکهای ساحلی دلنشین و وجود اسکله ها در سواحل شهرها	۲.	عدم برخورداری از زیرساخت‌های ارتباطی و امکانات در شهرهای استان و نارسائی زیرساخت‌های خدماتی شهرها برای تأمین نیازهای شهروندان، محدودیت شدید زیرساختها، امکانات و تسهیلات محیطی برای جذب و نگهداشت نیروی متخصص در استان،
۳.	نخلستانهای سرسبز، نخلستانهای سرسبز و سواحل زیبا و کم نظیر و اکوسیستم مستعد جنگل‌های حرا	۳.	ایجاد تعارض ناشی از نگاه تبعیض آمیز به جامعه محلی- بومی در مقایسه با ذی نفعان بخش‌های انرژی به ویژه در شهرستان‌های عسلویه و کنگان،
۴.	موزه‌های متنوع،	۴.	هجوم گردشگران در برخی از ماه‌های سال
۵.	صنایع دستی و موسیقی محلی،	۵.	عدم حفاظت از سواحل در برابر فرسایش و آلودگی خاک و فرسایش ساحلی در اثر اقدامات مرتبط با ایجاد زیرساخت‌های مرتبط،
۶.	زیرساختهای مناسب حمل و نقل دریایی	۶.	ایجاد شکاف اجتماعی و اقتصادی میان جامعه بومی و مهاجرین در منطقه پارس،
۷.	عمارت‌های تاریخی زیبا و اماکن مذهبی دارای قدمت تاریخی	۷.	عدم استفاده از ظرفیت‌های اقتصاد دریا محور و ظرفیت‌های فراساحل در شهرهای ساحلی بوشهر

۸	بازار و بافت تاریخی ارزشمند با قدمت چندین ساله در شهرهای استان	۸	عدم بهره برداری پایدار از منابع آبریزان و شیلات
۹	توسعه زیرساخت‌های بندری و دریایی و گردشگری	۹	کمبود و بیلان منفی شدید آبخوضا در مناطق با معیشت غالب کشاورزی
۱۰	توسعه زیرساخت‌های بندری و دریایی و گردشگری	۱۰	عدم وجود تصفیه خانه فاضلاب در شهرهای ساحلی به جز شهر بوشهر و ورود مستقیم فاضلاب به دریا در نتیجه مدیریت ناکارآمد پسماند و فاضلاب
۱۱	---	۱۱	کمبود فضای رشد فیزیکی شهرها به ویژه در شهر بوشهر و کاهش میزان اثرگذاری این شهر بر نظام شهری استان، کاهش اثرگذاری و رکود شهرهای خدماتی سنتی استان و مراکز سطوح دو استان در بخشهای غیر ساحلی همچون برازجان،
۱۲	---	۱۲	تمرکز امکانات در شهر بوشهر و شکل نگرفتن قطبهای سطح دو خدماتی استان هم در نیمه جنوبی و هم در نیمه شمالی استان و ایجاد گسست در شبکه خدمات رسانی و شبکه شهری،

منبع: نگارندگان ۱۴۰۳

جدول ۲- تهدیدات و فرصتهای توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر

ردیف	فرصت‌ها	ردیف	تهدیدها
۱	امکان توسعه گردشگری شهرهای ساحلی استان	۱	آلودگی های زیست محیطی ناشی از صنایع استخراج گاز و فعالیت‌های پتروشیمی عسلویه و منطقه ویژه اقتصادی پارس جنوبی
۲	ایجاد ظرفیتهای جدید اقتصادی با توسعه فعالیتهای گردشگری در شهرهای ساحلی	۲	پیامدهای منفی ناشی از تغییرات اقلیمی و مشکلات زیست محیطی مانند حجم بالای ذرات معلق و آلاینده ها، بالا آمدن سطح آب دریا و تغییرات خصوصیات شیمیایی-فیزیکی آب دریا

۳	سواحل خلیج فارس براساس موقعیت فصلی و شرایط گرمایی از پتانسیل بالای برای گردشگری و تفریح، در ماههای سرد سال و به ویژه در ایام نوروز	۳	رها سازی پسابها و پسماندهای صنعتی مخرب به دریا و اکوسیستم های دریایی حساس شهرهای ساحلی استان و تخریب تالابها، خوریات و اکوسیستم ساحلی،
۴	داشتن سواحل ماسه ای بسیار زیبا	۴	تداخل شدید گستره های توسعه پارس جنوبی با اراضی شهری به ویژه در شهرهای عسلویه، نخل تقی، سیراف و ... و سلب حق مالکانه و فعالیت بر روی زمین شهروندان
۵	گردشگری ساحل-آفتاب	۵	آشفته گی و عدم تعادل شکل گرفته در شاخصهای حیاتی اجتماعی و جمعیت همچون بعد خانوار، نسبت جنسی و ...،
۶	دسترسی به آبهای آزاد از طریق دسترسی شهرها به سواحل عمان	۶	ادامه روند کمبود مسکن در استان و رشد یا شکل گیری بخشهای غیر رسمی اسکان و تأمین مسکن، -
۷	برخورداری از ذخایر مناسب آبزیان و امکان تکثیر و پرورش گونه های مختلف آبزیان	۷	صید بی رویه آبزیان و حذف گونه های گیاهی و جانوری ارزشمند
۸	رشد شدید اشتغال پایه در استان به خصوص در صنعت و پتروشیمی،	۸	تصرف املاک و اراضی توسط ارگانهای دولتی، جاده کشی، عبور خطوط انتقال نیرو و انرژی و ایجاد واحدهای صنعتی و ..
۹	وجود جزایر متعدد با پتانسیل گردشگری در شهر ساحلی دیر	۹	آلودگی ناشی از فعالیتهای کشتیرانی (نفت کشها و صیادی) در شهرهای ساحلی استان و تخریب مناطق حفاظت شده و سایر زیستگاهها واحد ارزش طبیعی و محیطی،
۱۰	فرصت های سرمایه گذاری در بخش صنعت و معدن مانند ایجاد کارخانه های جدید انواع سیمان، سرمایه گذاری در صنایع بازیافتی	۱۰	قرار گیری در معرض مخاطرات طبیعی سیل، زلزله، خشکسالی مانند وقوع سیل های ویرانگر در استان (عمدتا در حاشیه رودخانه های اصلی و فصلی در

شهرستانهای گناوه، دشتستان، دشتی، تنگستان و دیر و همچنین گستره های پست و کم ارتفاع با ارتفاع کمتر از ۱۰۰ متر		فلزی آهنی و غیر آهنی، سرمایه گذاری در عناصر نادر خاکی و ...	
آلودگی آب های زیرزمینی و کاهش سطح منابع آب های زیرزمین هم دربخش شرب و هم دربخش کشاورزی	۱۱	مجاورت جزایر متعدد بزرگ و کوچک خلیج فارس	۱۱
روند روبه شد مهاجرتهای روستا- شهری و خالی شدن روستاها از جمعیت،	۱۲	برخورداری از شرایط اقلیمی مناسب در ماه های سرد سال	۱۲
نرخ مهاجری پذیری شدید استان به ویژه تقاضای بالای مهاجرت به شهرستان های صنعتی جنوب و تبعات ناشی از آن،	۱۳	برخورداری از ذخایر مناسب آبزیان و امکان تکثیر و پرورش گونه های مختلف آبزیان،	۱۳
رشد و گسترش اقتصاد غیر رسمی در شهرها و پیامدهای کالبدی، فرهنگی و اقتصادی ناشی از آن،	۱۴	داشتن مزیت نسبی در تولید محصولات باغی نظیر خرما و لیموترش، دامداری و دامپروری و پرورش دام سبک و سنگین و وجود شیلات و آبی پروری	۱۴
بروز فاجعه زیست محیطی بعد از انتقال گاز ترش از عسلویه به چاه های نفت (آغاچاری)	۱۵	داشتن مزیت نسبی در برخورداری از امکان تجارت و بازرگانی با کشورهای حاشیه خلیج فارس و به ویژه امارات برای شهرهای محروم واقع در حاشیه خلیج فارس،	۱۵
وجود خشکسالی های متمادی و شکل گیری کانون های تولید ریزگرد به علت فرسایش خاک و برداشت بی رویه از منابع آب و طبیعت،	۱۶	داشتن مزیت نسبی در توسعه صنایع وابسته به نفت و گاز به عنوان بهترین گزینه و امکان برای اشتغال زایی پایدار جوانان بومی منطقه	۱۶
ناکافی بودن برنامه ریزی و تخصیص اعتبار و تمرکز فعالیت در بازتوان بخشی بافتهای فرسوده و واجد ارزش تاریخی	۱۷	-	

در تمامی نقاط استان			
ضعف زیرساخت‌های مختلف تکنولوژی در بخش‌های مختلف اقتصادی مانند سستی بودن شیوه های تولید و برداشت	۱۸	-	
قرارگیری ۱۸ منطقه تحت اثر فرسایش بادی در هفت شهرستان استان،	۱۹	-	

منبع : نگارندگان ۱۴۰۳

جدول ۳- عوامل داخلی موثر توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر

عوامل داخلی							
وزن نسبی	درجه بندی	امتیاز وزنی	ضعفها	وزن نسبی	درجه بندی	امتیاز وزنی	قوت‌ها
۰/۳۱۶	۴	۰/۰۷۹	عدم برخورداری از زیرساخت‌های ارتباطی و امکانات در شهرهای استان و نارسائی زیرساخت های خدماتی شهرها برای تأمین نیازهای شهروندان، محدودیت شدید زیرساختها، امکانات و تسهیلات محیطی برای جذب و نگهداشت نیروی متخصص در استان،	۰/۱۶۲	۳	۰/۰۵۴	موزه‌های متنوع در شهر بوشهر
۰/۳۰۴	۴	۰/۰۷۶	عدم وجود تصفیه خانه فاضلاب در شهرهای ساحلی به جز شهر بوشهر و ورود مستقیم فاضلاب به دریا در نتیجه مدیریت ناکارآمد پسماند و فاضلاب	۰/۱۵۶	۳	۰/۰۵۲	نخلستان‌های سرسبز و سواحل زیبا و کم نظیر و اکوسیستم مستعد جنگلهای حرا
۰/۱۵۳	۳	۰/۰۵۱	ایجاد تعارض ناشی از نگاه تبعیض آمیز به جامعه محلی - بومی در مقایسه با ذی نفعان بخشهای انرژی به ویژه در شهرستانهای عسلویه و کنگان،	۰/۲۲۸	۴	۰/۰۵۷	پارکهای ساحلی دلنشین و وجود اسکله‌ها در سواحل شهرها

۰/۱۴۴	۳	۰/۰۴۸	هجوم گردشگران در برخی از ماههای سال	۰/۲۸۸	۴	۰/۰۷۲	مناظر بکر سواحل نیلگون خلیج فارس
۰/۳	۴	۰/۰۷۵	اقلیم نامناسب برای فعالیتهای زراعی و زیست انسانی و آب و هوای گرم و نامناسب در تابستان،	۰/۳۵۵	۵	۰/۰۷۱	زیرساختهای مناسب حمل و نقل دریایی
۰/۲۲۸	۳	۰/۰۷۶	عدم حفاظت از سواحل در برابر فرسایش و آلودگی خاک و فرسایش ساحلی در اثر اقدامات مرتبط با ایجاد زیرساختهای مرتبط،	۰/۰۸۶	۲	۰/۰۴۳	عمارتهای تاریخی زیبا و اماکن مذهبی دارای قدمت تاریخی
۰/۲۹۶	۴	۰/۰۷۴	عدم استفاده از ظرفیتهای اقتصاد دریا محور و ظرفیتهای فراساحل در شهرهای ساحلی بوشهر	۰/۲۰۱	۳	۰/۰۶۷	بازار و بافت تاریخی ارزشمند با قدمت چندین ساله در شهرهای استان
۰/۳۸۵	۵	۰/۰۷۷	کمبود و بیلان منفی شدید آب خصوصا در مناطق با معیشت غالب کشاورزی	۰/۳۷۵	۵	۰/۰۷۶	توسعه زیرساختهای بندری و دریایی و گردشگری
۰/۱۸۴	۴	۰/۰۴۶	عدم بهره برداری پایدار از منابع آبریان و شیلات	۰/۲۵۶	۴	۰/۰۶۴	رونق تجاری شهرهای بندری استان
۰/۱۷۲	۴	۰/۰۴۳	ایجاد شکاف اجتماعی و اقتصادی میان جامعه بومی و مهاجرین در منطقه پارس،	۰/۱۰۶	۲	۰/۰۵۳	صنایع دستی و موسیقی محلی شهرها
۰/۱۳۲	۴	۰/۰۳۳	کاهش اثرگذاری و رکود شهرهای خدماتی سستی استان و مراکز سطوح دو استان در بخشهای غیر ساحلی همچون برازجان،				-----
۰/۱۸	۴	۰/۰۴۵	تمرکز امکانات در شهر بوشهر و				-----

			شکل نگرفتن قطب‌های سطح دو خدماتی استان هم در نیمه جنوبی و هم در نیمه شمالی استان و ایجاد گسست در شبکه خدمات رسانی و شبکه شهری،				
		۱	جمع			۱	جمع
۲/۷۹۴			مجموع امتیازات	۲/۲۱۳			مجموع امتیازات

منبع: نگارندگان ۱۴۰۳

جدول ۴- عوامل خارجی موثر توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر

عوامل خارجی							
فرصتها	امتیاز وزنی	درجه بندی	وزن نسبی	تهدیدها	امتیاز وزنی	درجه بندی	وزن نسبی
امکان توسعه گردشگری شهرهای ساحلی استان	۰/۰۵۹	۴	۰/۲۳۶	آلودگی های زیست محیطی ناشی از صنایع استخراج گاز و فعالیتهای پتروشیمی عسلویه و منطقه ویژه اقتصادی پارس جنوبی	۰/۰۵۳	۴	۰/۲۱۲
ایجاد ظرفیتهای جدید اقتصادی با توسعه فعالیتهای گردشگری در شهرهای ساحلی	۰/۰۶۳	۴	۰/۲۵۲	پیامدهای منفی ناشی از تغییرات اقلیمی و مشکلات زیست محیطی مانند حجم بالای ذرات معلق و آلاینده ها، بالا آمدن سطح آب دریا و تغییرات خصوصیات شیمیایی-فیزیکی آب دریا	۰/۰۴۸	۳	۰/۱۴۴
دسترسی به آبهای آزاد از طریق دسترسی شهرها به سواحل عمان	۰/۰۶۶	۴	۰/۲۶۴	رها سازی پسابها و پسماندهای صنعتی مخرب به دریا و اکوسیستم های دریایی حساس شهرهای ساحلی استان و تخریب تالابها، خوریات و اکوسیستم ساحلی،	۰/۰۴۹	۴	۰/۱۹۶
فرصت‌های سرمایه	۰/۰۶۲	۴	۰/۲۴۸	تداخل شدید گستره های توسعه	۰/۰۷۱	۵	۰/۳۵۵

			پارس جنوبی با اراضی شهری به ویژه در شهرهای عسلویه، نخل تقی، سیراف و ... و سلب حق مالکانه و فعالیت بر روی زمین شهروندان				گذاری در بخش صنعت و معدن مانند ایجاد کارخانه های جدید انواع سیمان، سرمایه گذاری در صنایع بازیافتی فلزی آهنی و غیر آهنی، سرمایه گذاری در عناصر نادر خاکی و ...
۰/۱۸	۳	۰/۰۶۰	آشفته گی و عدم تعادل شکل گرفته در شاخص های حیاتی اجتماعی و جمعیت همچون بعد خانوار، نسبت جنسی و ...	۰/۱۷۷	۳	۰/۰۵۹	گردشگری ساحل-آفتاب
۰/۱۰۲	۲	۰/۰۵۱	ادامه روند کمبود مسکن در استان و رشد یا شکل گیری بخشهای غیر رسمی اسکان و تأمین مسکن، -	۰/۲۴۴	۴	۰/۰۶۱	پتانسیل بالای برای گردشگری و تفریح، سواحل خلیج فارس براساس موقعیت فصلی و شرایط گرمایی در ماههای سرد سال و به ویژه در ایام نوروز
۰/۲۸۴	۴	۰/۰۷۱	قرار گیری در معرض مخاطرات طبیعی سیل، زلزله، خشکسالی مانند وقوع سیل های ویرانگر در استان (عمدتا در حاشیه رودخانه های اصلی و فصلی در شهرستانهای گناوه، دشتستان، دشتی، تنگستان و و دیرو همچنین گستره های پست و کم ارتفاع با ارتفاع کمتر از ۱۰۰ متر	۰/۱۰۴	۲	۰/۰۵۲	برخورداری از ذخایر مناسب آبیان و امکان تکثیر و پرورش گونه های مختلف آبیان
۰/۲۱۶	۴	۰/۰۵۴	صید بی رویه آبیان و حذف گونه های گیاهی و جانوری ارزشمند	۰/۲۳۲	۴	۰/۰۵۸	مجاورت جزایر متعدد بزرگ و کوچک خلیج فارس و برخورداری از بنادر پایانه های صدور گاز

							و بنادر تجاری و صیادی
۰/۰۸۸	۲	۰/۰۴۴	آلودگی ناشی از فعالیتهای کشتیرانی (نفت کشتها و صیادی (در شهرهای ساحلی استان و تخریب مناطق حفاظت شده و سایر زیستگاهها واحد ارزش طبیعی و محیطی،	۰/۱۶۲	۳	۰/۰۵۴	وجود جزایر متعدد با پتانسیل گردشگری در شهر ساحلی دیپر
۰/۲۶۰	۴	۰/۰۶۵	آلودگی آبهای زیرزمینی و کاهش سطح منابع آبهای زیرزمین هم دربخش شرب وهم دربخش کشاورزی	۰/۲۸۵	۵	۰/۰۵۷	رشد شدید اشتغال پایه در استان به خصوص در صنعت و پتروشیمی،
۰/۲۴۸	۴	۰/۰۶۲	تصرف املاک و اراضی توسط ارگانهای دولتی، جاده کشی، عبور خطوط انتقال نیرو و انرژی و ایجاد واحدهای صنعتی و..	۰/۱۴۴	۳	۰/۰۴۸	داشتن سواحل ماسه‌ای بسیار زیبا
۰/۲۷۶	۴	۰/۰۶۹	روند روبه شد مهاجرت‌های روستا- شهری و خالی شدن روستاها از جمعیت،	۰/۱۱۸	۲	۰/۰۵۹	برخوردارى از شرایط اقلیمی مناسب در ماههای سرد سال برای جذب گردشگر
۰/۱۴۱	۳	۰/۰۴۷	نرخ مهاجرت‌پذیری شدید استان به ویژه تقاضای بالای مهاجرت به شهرستانهای صنعتی جنوب وتبعات ناشی از آن،	۰/۳۴۵	۵	۰/۰۶۹	داشتن مزیت نسبی در توسعه صنایع وابسته به نفت و گاز به عنوان بهترین گزینه و امکان برای اشتغال زایی پایدار جوانان بومی منطقه
۰/۱۲۶	۳	۰/۰۴۲	رشد و گسترش اقتصاد غیر رسمی در شهرها و پیامدهای	۰/۳۱۲	۴	۰/۰۷۸	داشتن مزیت نسبی در برخوردارى از امکان

			کالبدی، فرهنگی و اقتصادی ناشی از آن،				تجارت و بازرگانی با کشورهای حاشیه خلیج فارس و به ویژه امارات برای شهرهای محروم واقع در حاشیه خلیج فارس،
۰/۱۲۳	۳	۰/۰۴۱	بروز فاجعه زیست محیطی بعد از انتقال گاز ترش از عسلویه به چاههای نفت آغاچاری (	۰/۲۰۴	۳	۰/۰۶۸	برخورداری از ذخایر مناسب آبیان و امکان تکثیر و پرورش گونه های مختلف آبیان،
۰/۲۰۸	۴ ۰/۲۱۶	۰/۰۵۴	ناکافی بودن برنامه ریزی و تخصیص اعتبار و تمرکز فعالیت در بازتوان بخشی بافتهای فرونده و واجد ارزش تاریخی در تمامی نقاط استان	۰/۲۳۲	۴	۰/۰۵۸	داشتن مزیت نسبی در تولید محصولات باغی نظیر خرما و لیموترش، دامداری و دامپروری و پرورش دام سبک و سنگین و وجود شیلات و آبزی پروری
۰/۱۷۷	۳ ۰/۱۸۳	۰/۰۶۱	ضعف زیرساختهای مختلف تکنولوژی در بخشهای مختلف اقتصادی مانند سنتی بودن شیوه های تولید و برداشت				-
۰/۲۳۲	۴	۰/۰۵۸	وجود خشکسالی های متمادی و شکل گیری کانونهای تولید ریزگرد به علت فرسایش خاک و برداشت بی رویه از منابع آب و طبیعت،				
		۱	جمع			۱	جمع
۳/۵۸۲			مجموع امتیازات	۳/۵۵۹			مجموع امتیازات

منبع: نگارندگان ۱۴۰۳

تجزیه و تحلیل عوامل خارجی موثر بر توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر

بر اساس یافته‌های جدول (۴) مهمترین فرصتها و تهدیدات توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر بر اساس امتیاز وزنی بالاتر عبارتند از:

مهمترین فرصتهای توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر به ترتیب امتیازهای وزنی بالاتر عبارتند از:

- داشتن مزیت نسبی در توسعه صنایع وابسته به نفت و گاز به عنوان بهترین گزینه و امکان برای اشتغال زایی پایدار جوانان بومی منطقه با امتیاز وزنی ۰/۳۴۵،
- داشتن مزیت نسبی در برخورداری از امکان تجارت و بازرگانی با کشورهای حاشیه خلیج فارس و به ویژه امارات برای شهرهای محروم واقع در حاشیه خلیج فارس، با امتیاز وزنی ۰/۳۱۲،
- رشد شدید اشتغال پایه در استان به خصوص در صنعت و پتروشیمی با امتیاز وزنی ۰/۲۸۵،
- فرصت‌های سرمایه گذاری در بخش صنعت و معدن مانند ایجاد کارخانه های جدید انواع سیمان، سرمایه گذاری در صنایع بازیافتی فلزی آهنی و غیر آهنی ،سرمایه گذاری در عناصر نادر خاکی و ... با امتیاز وزنی ۰/۲۴۸،
- پتانسیل بالای برای گردشگری و تفریح، سواحل خلیج فارس براساس موقعیت فصلی و شرایط گرمایی در ماههای سرد سال و به ویژه در ایام نوروز با امتیاز وزنی ۰/۲۴۴،
- مجاورت جزایر متعدد بزرگ و کوچک خلیج فارس و برخورداری از بنادر پایانه‌های صدور گاز و بنادر تجاری و صیادی با امتیاز وزنی ۰/۲۳۲،
- داشتن مزیت نسبی در تولید محصولات باغی نظیر خرما و لیموترش، دامداری و دامپروری و پرورش دام سبک و سنگین و وجود شیلات و آبی پروری با امتیاز وزنی ۰/۲۳۲،

مهمترین تهدیدات توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر به ترتیب امتیازهای وزنی بالاتر عبارتند از:

- تداخل شدید گستره های توسعه پارس جنوبی با اراضی شهری به ویژه در شهرهای عسلویه، نخل تقی، سیراف و ... و سلب حق مالکانه و فعالیت بر روی زمین شهروندان با امتیاز وزنی ۰/۳۵۵،
- قرارگیری در معرض مخاطرات طبیعی سیل، زلزله، خشکسالی مانند وقوع سیل های ویرانگر در استان (عمدتا در حاشیه رودخانه های اصلی و فصلی در شهرستان های گناوه، دشتستان، دشتی، تنگستان و دیرو همچنین گستره های پست و کم ارتفاع با ارتفاع کمتر از ۱۰۰ متر با امتیاز وزنی ۰/۲۸۴،
- روند روبه شد مهاجرت های روستا- شهری و خالی شدن روستاها از جمعیت، با امتیاز وزنی ۰/۲۷۶،
- آلودگی آب های زیرزمینی و کاهش سطح منابع آب های زیرزمین هم در بخش شرب و هم در بخش کشاورزی با امتیاز وزنی ۰/۲۶،
- ناکافی بودن برنامه ریزی و تخصیص اعتبار و تمرکز فعالیت در بازتوان بخشی بافت های فرسوده و واجد ارزش تاریخی در تمامی نقاط استان با امتیاز وزنی ۰/۲۰۸،
- وجود خشکسالی های متمادی و شکل گیری کانون های تولید ریزگرد به علت فرسایش خاک و برداشت بی رویه از منابع آب و طبیعت، با امتیاز وزنی ۰/۲۳۲،
- تصرف املاک و اراضی توسط ارگان های دولتی، جاده کشی، عبور خطوط انتقال نیرو و انرژی و ایجاد واحدهای صنعتی و.. با امتیاز وزنی ۰/۲۴۸،
- صید بی رویه آبزیان و حذف گونه های گیاهی و جانوری ارزشمند با امتیاز وزنی ۰/۲۱۶،
- آلودگی های زیست محیطی ناشی از صنایع استخراج گاز و فعالیتهای پتروشیمی عسلویه و منطقه ویژه اقتصادی پارس جنوبی با امتیاز وزنی ۰/۲۱۲.

جدول ۵- مهمترین نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدات توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر

مهمترین نقاط ضعف و تهدید	امتیاز وزنی	مهمترین نقاط قوت و فرصت	امتیاز وزنی
--------------------------	-------------	-------------------------	-------------

۰/۳۴۵	O1 داشتن مزیت نسبی در توسعه صنایع وابسته به نفت و گاز به عنوان بهترین گزینه و امکان برای اشتغال زایی پایدار جوانان بومی منطقه	۰/۳۸۵	S1 توسعه زیرساخت‌های بندری و دریایی و گردشگری
۰/۳۱۲	O2 داشتن مزیت نسبی در برخورداری از امکان تجارت و بازرگانی با کشورهای حاشیه خلیج فارس و به ویژه امارات برای شهرهای محروم واقع در حاشیه خلیج فارس،	۰/۳۵۵	S2 زیرساخت‌های مناسب حمل و نقل دریایی
۰/۲۸۵	O3 رشد شدید اشتغال پایه در استان به خصوص در صنعت و پتروشیمی	۰/۲۸۸	S3 مناظر بکر سواحل نیلگون خلیج فارس
۰/۲۴۸	O4 فرصت‌های سرمایه گذاری در بخش صنعت و معدن مانند ایجاد کارخانه های جدید انواع سیمان، سرمایه گذاری در صنایع بازیافتی فلزی آهنی و غیر آهنی، سرمایه گذاری در عناصر نادر خاکی و ...	۰/۲۵۶	S4 رونق تجاری شهرهای بندری استان
۰/۲۴۴	O5 پتانسیل بالای برای گردشگری و تفریح، سواحل خلیج فارس براساس موقعیت فصلی و شرایط گرمایی در ماههای سرد سال و به ویژه در ایام نوروز	۰/۲۹۶	S5 بازار و بافت تاریخی ارزشمند شهرهای استان برای توسعه گردشگری
۰/۲۳۲	O6 مجاورت جزایر متعدد بزرگ و کوچک خلیج فارس و برخورداری از بنادر پایانه‌های صدور گاز و بنادر تجاری و صیادی	۰/۳۸۵	W1 کمبود و بیلان منفی شدید آب خصوصاً در مناطق با معیشت غالب کشاورزی
۰/۳۵۵	T1 تداخل شدید گستره های توسعه پارس جنوبی با اراضی شهری به ویژه در شهرهای عسلویه، نخل تقی، سیراف و ... و سلب حق مالکانه و فعالیت بر روی زمین شهروندان	۰/۳۱۶	W2 عدم برخورداری از زیرساخت‌های ارتباطی و خدماتی مناسب و نارسائی زیرساخت های خدماتی شهرها برای تأمین نیازهای شهروندان، محدودیت شدید زیرساختها، امکانات و تسهیلات محیطی برای جذب و نگهداشت نیروی متخصص در استان
۰/۲۸۴	T2 قرار گیری در معرض مخاطرات طبیعی سیل، زلزله، خشکسالی مانند وقوع سیل‌های	۰/۳۰۴	W3 عدم وجود تصفیه‌خانه فاضلاب در شهرهای ساحلی به جز بوشهر

	ویرانگر در استان) عمدتاً در حاشیه رودخانه های اصلی و فصلی در شهرستانهای گناوه، دشتستان، دشتی، تنگستان و دیرو همچنین گستره های پست و کم ارتفاع با ارتفاع کمتر از ۱۰۰ متر		
۰/۲۷۶	T3 روند روبه شد مهاجرتهای روستا- شهری و خالی شدن روستاها از جمعیت،	۰/۲۹۶	W4 عدم استفاده از ظرفیت های اقتصاد دریا محور و فراساحل
۰/۲۶	T4 آلودگی آب های زیرزمینی و کاهش سطح منابع آبهای زیرزمین هم دربخش شرب و هم دربخش کشاورزی	۰/۳۰۰	W5 اقلیم نامناسب برای فعالیت های زراعی و زیست انسانی
۰/۲۴۸	T5 تصرف املاک و اراضی توسط ارگانهای دولتی، جاده کشی، عبور خطوط انتقال نیرو و انرژی و ایجاد واحدهای صنعتی و..	۰/۲۲۸	W6 عدم حفاظت از سواحل در برابر فرسایش و آلودگی خاک و فرسایش ساحلی در اثر اقدامات مرتبط با ایجاد زیرساختهای مرتبط
۰/۲۳۲	T6 وجود خشکسالی های متمادی و شکل گیری کانوهای تولید ریزگرد به علت فرسایش خاک و برداشت بی رویه از منابع آب و طبیعت، با امتیاز وزنی	۰/۱۸۰	W7 تمرکز امکانات در شهر بوشهر و شکل نگرفتن قطبهای سطح دو خدماتی استان هم در نیمه جنوبی و هم در نیمه شمالی استان و ایجاد گسست در شبکه خدمات رسانی و شبکه شهری،
۰/۲۰۸	T7 ناکافی بودن برنامه ریزی و تخصیص اعتبار و تمرکز فعالیت در بازتوان بخشی بافتهای فرسوده و واجد ارزش تاریخی در تمامی نقاط استان	۰/۱۸۴	W8 عدم بهره برداری پایدار از منابع آبریزان و شیلات
۰/۲۱۶	T8 آلودگی های زیست محیطی ناشی از صنایع استخراج گاز و فعالیتهای پتروشیمی عسلویه و منطقه ویژه اقتصادی پارس جنوبی	۰/۱۷۲	W9 ایجاد شکاف اجتماعی و اقتصادی میان جامعه بومی و مهاجرین در منطقه پارس

منبع : نگارندگان ۱۴۰۳

سوال فرعی اول: در آسیب شناسی توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر چه عواملی تاثیر گذار می باشند ؟

بر اساس تجزیه و تحلیل سوات مهمترین عوامل تاثیر گذار در توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر در قالب نقاط ضعف، قوت، فرصتها و تهدیدات تدوین گردید که عبارتند از:

نقاط ضعف

- کمبود و بیلان منفی شدید آب خصوصاً در مناطق با معیشت غالب کشاورزی
- عدم برخورداری از زیرساخت‌های ارتباطی و خدماتی مناسب
- عدم وجود تصفیه‌خانه فاضلاب در شهرهای ساحلی به جز بوشهر
- عدم استفاده از ظرفیت‌های اقتصاد دریا محور و فراساحل
- اقلیم نامناسب برای فعالیت‌های زراعی و زیست انسانی

نقاط قوت

- توسعه زیرساخت‌های بندری و دریایی و گردشگری
- زیرساخت‌های مناسب حمل و نقل دریایی
- مناظر بکر سواحل نیلگون خلیج فارس
- بازار و بافت تاریخی ارزشمند

فرصت‌ها

- داشتن مزیت نسبی در توسعه صنایع وابسته به نفت و گاز به عنوان بهترین گزینه و امکان برای اشتغال زایی پایدار جوانان بومی منطقه
- داشتن مزیت نسبی در برخورداری از امکان تجارت و بازرگانی با کشورهای حاشیه خلیج فارس و به ویژه امارات برای شهرهای محروم واقع در حاشیه خلیج فارس
- رشد شدید اشتغال پایه در استان به خصوص در صنعت و پتروشیمی

- فرصت‌های سرمایه گذاری در بخش صنعت و معدن مانند ایجاد کارخانه های جدید انواع سیمان، سرمایه گذاری در صنایع بازیافتی فلزی آهنی و غیر آهنی، سرمایه گذاری در عناصر نادر خاکی و ...
- پتانسیل بالای برای گردشگری و تفریح، سواحل خلیج فارس براساس موقعیت فصلی و شرایط گرمایی در ماههای سرد سال و به ویژه در ایام نوروز
- مجاورت جزایر متعدد بزرگ و کوچک خلیج فارس و برخورداری از بنادر پایانه‌های صدور گاز و بنادر تجاری و صیادی
- داشتن مزیت نسبی در تولید محصولات باغی نظیر خرما و لیموترش، دامداری و دامپروری و پرورش دام سبک و سنگین و وجود شیلات و آبی‌پروری.

تهدیدات

- تداخل شدید گستره های توسعه پارس جنوبی با اراضی شهری به ویژه در شهرهای عسلویه، نخل تقی، سیراف و ... و سلب حق مالکانه و فعالیت بر روی زمین شهروندان
- قرار گیری در معرض مخاطرات طبیعی سیل، زلزله، خشکسالی مانند وقوع سیل‌های ویرانگر در استان (عمدتاً در حاشیه رودخانه های اصلی و فصلی در شهرستانهای گناوه، دشتستان، دشتی، تنگستان و دیرو همچنین گستره های پست و کم ارتفاع با ارتفاع کمتر از ۱۰۰ متر
- روند روبه شد مهاجرت‌های روستا- شهری و خالی شدن روستاها از جمعیت
- آلودگی آب‌های زیرزمینی و کاهش سطح منابع آبهای زیرزمین هم در بخش شرب و هم در بخش کشاورزی
- ناکافی بودن برنامه‌ریزی و تخصیص اعتبار و تمرکز فعالیت در بازتوان بخشی بافتهای فرسوده و واجد ارزش تاریخی در تمامی نقاط استان
- وجود خشکسالی‌های متمادی و شکل گیری کانون‌های تولید ریزگرد به علت فرسایش خاک و برداشت بی رویه از منابع آب و طبیعت،

- تصرف املاک و اراضی توسط ارگان‌های دولتی، جاده کشی، عبور خطوط انتقال نیرو و انرژی و ایجاد واحدهای صنعتی و...
- صید بی‌رویه آبزیان و حذف گونه‌های گیاهی و جانوری ارزشمند
- آلودگی‌های زیست محیطی ناشی از صنایع استخراج گاز و فعالیت‌های پتروشیمی عسلویه و منطقه ویژه اقتصادی پارس جنوبی.

در مجموع بالا بودن مجموع امتیاز ضعف‌ها (مجموع امتیاز وزنی ۲/۷۹۴) و تهدیدها (مجموع امتیاز وزنی ۳/۵۸۲)، نشان دهنده چالش‌ها و مشکلات اساسی توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر است، اما در عین حال نقاط قوت و فرصت‌هایی نیز برای غلبه بر ضعف‌ها و تهدیدات و تبدیل آنها به قوت و فرصت وجود دارد. همچنان که امتیاز وزنی فرصت‌ها ۳/۵۵۹ و امتیاز وزنی قوت‌ها ۲/۲۱۳ می‌باشد.

همچنین نتایج بدست آمده از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (۵/۰۰۷) و ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (۷/۱۴۱) حاکی از آن است که تحلیل راهبردهای توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر، از نوع راهبرد رقابتی-تهاجمی است. اما بایستی از سایر راهبردها نیز بهره برد.

راهکارها و راهبردهای توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر در جهت رفع آسیب‌های موجود منطقه کدامند؟

برای پاسخ به این سوال ابتدا مهمترین نقاط قوت، ضعف و فرصت‌ها و تهدیدات با وزن نسبی بالاتر تعیین شدند و بر اساس تجزیه و تحلیل آنها، راهبردهای رقابتی تهاجمی SO، راهبردهای تدافعی WT، راهبردهای تنوع ST و راهبردهای بازنگری WO برای توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر تعیین شدند.

الویت بندی راهبردهای برنامه ریزی استراتژیک توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر چگونه است؟

برای پاسخ به این سوال از روش ماتریس برنامه‌ریزی کمی راهبردهای استراتژیک QSPM استفاده شده است. بر اساس نتایج این تکنیک مهمترین راهبردهای توسعه شهرهای ساحلی عبارتند از :

- ارتقاء سطح بهداشت و سلامت محیط زیست شهری از طریق توسعه زیرساخت‌های مدیریت پسماند و فاضلاب، با تأکید بر استفاده از فناوری‌های نوین و کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی ناشی از پساب‌ها. WO3
- توسعه زیرساخت‌های رفاهی در شهرهای ساحلی و بهبود خدمات بهداشتی، آموزشی و ارتباطی برای کاهش مهاجرت WT9
- توسعه طرح‌های مدیریت منابع آب و فاضلاب به‌منظور بهینه‌سازی مصرف و ارتقاء کیفیت آب در مناطق ساحلی WO4
- توسعه برنامه‌های پایدار شهری: با تمرکز بر حفظ ارزش‌های تاریخی و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان شهرهای ساحلی WT24
- تقویت زیرساخت‌های تجاری و لجستیکی در شهرهای بندری استان با توجه به موقعیت استراتژیک آن‌ها برای تسهیل تجارت بین‌المللی ST11
- بازنگرایی در طرح‌های توسعه صنعتی: طراحی و پیاده‌سازی طرح‌های جامع منطقه‌ای برای هماهنگی بین توسعه صنعتی و شهری. WT1
- ارتقاء برنامه‌های اجتماعی و اقتصادی برای ایجاد اشتغال و فرصت‌های برابر برای بومیان و مهاجرین WO13
- توسعه پروژه‌های تحقیقاتی برای مقابله با تغییرات اقلیمی و افزایش تاب‌آوری کشاورزی در برابر شرایط اقلیمی WO8
- تقویت بنادر تجاری با توسعه امکانات حمل و نقل و زیرساخت‌های لجستیکی برای تسهیل تجارت بین‌المللی SO5
- توسعه و تقویت زیرساخت‌های تجاری با ایجاد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی در مجاورت بنادر اصلی، با هدف جذب سرمایه‌گذاری خارجی، تسهیل تجارت بین‌المللی و افزایش رقابت‌پذیری منطقه‌ای. SO6

- احیاء و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری از طریق ایجاد سازوکارهای تأمین مالی پایدار و تخصیص بهینه منابع، با هدف ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان، حفظ هویت تاریخی و فرهنگی و بهبود منظر شهری. WT29

۷. نتیجه گیری

در مجموع می‌توان گفت نقاط ضعف و تهدیدات توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر بیشتر حول مسائل زیست محیطی و اشتغال پایدار می‌باشد. بنابراین می‌توان اینگونه نتیجه گیری کرد که مهمترین الویت‌ها و استراتژی‌های توسعه شهرهای ساحلی استان بوشهر مدیریت منابع آب، حفاظت از محیط زیست، توسعه پایدار صنایع، زمینه‌های ایجاد اشتغال در بخشهای مختلف صنعت نفت، گاز، پتروشیمی، گردشگری، کشاورزی و.. می‌باشد. همچنین استان بوشهر دارای بیش از ۷۰۰ کیلومتر خط ساحلی با خلیج فارس است و وجود خط ساحلی ماسه‌ای طولانی با خلیج فارس، برخورداری از چشم انداز مناسب، مناطق حفاظت شده و نیز مجاورت جزایر متعدد بزرگ و کوچک خلیج فارس و برخورداری از شرایط اقلیمی مناسب در ماه‌های سرد سال، می‌تواند در جذب گردشگران نقش مهمی داشته باشد چنانچه در برنامه-ریزی های توسعه منطقه این امر در حال حاضر به اولویتهای اصلی بدل شده است. بااین وجود این استان تحت تأثیر تهدیدهای مختلف ناشی از هجوم گردشگران در برخی از ماههای سال و نیز پیامدهای مخرب ناشی از فعالیتهای گسترده تجاری و صنعت وابسته به استخراج و فروش نفت و صنایع تبدیلی آن مانند پتروشیمی و تخریب زیستگاه‌ها و به‌طورکلی تهدید بیش ازپیش چرخه اکولوژی حاکم قرار دارد. بیشک بی توجهی به گردشگری پایدار در این محدوده و عدم برنامه ریزی الزم در این خصوص در بلندمدت سبب تخریب گسترده و حذف منابع موجود خواهد شد. در مجموع توسعه استراتژیک شهرهای ساحلی استان بوشهر نیازمند توجه به سه محور اصلی است: حفظ محیط زیست، اشتغال مردم و پایداری اجتماعی این محورها به‌عنوان ارکان اساسی در فرآیند توسعه پایدار در این منطقه باید مدنظر قرار گیرند. محیط زیست در مناطق ساحلی به‌ویژه در استان بوشهر تحت تأثیر فعالیت‌های انسانی و صنعتی قرار دارد. برای حفظ این محیط، لازم است که برنامه‌های توسعه‌ای با رویکردپایداری محیطی

طراحی شوند. این برنامه‌ها باید شامل مواردی مانند محدودیت در فعالیت‌های صنعتی، کاهش آلودگی ناشی از صنایع و جلوگیری از تخریب منابع طبیعی، مدیریت منابع آب، استفاده بهینه از منابع آبی و جلوگیری از آلودگی آن‌ها و ایجاد مناطق حفاظت‌شده برای حفظ اکوسیستم‌های دریایی و خشکی باشند. اشتغال یکی از مهم‌ترین چالش‌های اجتماعی در استان بوشهر است. برای تقویت بازار کار و افزایش فرصت‌های شغلی، می‌توان به مواردی مانند توسعه اقتصاد دریامحور: با توجه به موقعیت جغرافیایی استان، سرمایه‌گذاری در بخش‌های مرتبط با دریا مانند گردشگری دریایی، شیلات و صنایع دریایی که می‌تواند به ایجاد شغل‌های پایدار کمک کند توجه کرد و به جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی برای توسعه بنادر و صنایع وابسته تشویق کرد. در نهایت، توسعه استراتژیک شهرهای ساحلی استان بوشهر نیازمند یک رویکرد جامع است که تمامی ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی را در نظر بگیرد. با توجه به ظرفیت‌های موجود در این استان، می‌توان با برنامه‌ریزی دقیق و اجرای پروژه‌های مناسب، به توسعه‌ای پایدار دست یافت که نه تنها نیازهای کنونی را برآورده کند بلکه آینده نسل‌های بعدی را نیز تأمین نماید.

با مقایسه نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های بررسی شده در بخش پیشینه می‌توان گفت که مقاله حاضر و مقاله براتی و اکبرپور (۱۴۰۳)، هر دو بر اهمیت عوامل بیرونی موثر بر توسعه مناطق ساحلی تأکید دارند، اما مقاله حاضر بیشتر بر مسائل محلی مانند مدیریت منابع آب و حفاظت از محیط زیست تمرکز دارد، در حالی که مقاله براتی و اکبرپور بیشتر بر عوامل کلان اقتصادی و سیاسی مانند تحریم‌ها و سرمایه‌گذاری خارجی تأکید دارد. از طرفی در مقاله نجف بیگی و همکاران (۱۴۰۲)، تفاوت اساسی در موضوع و تمرکز وجود دارد، زیرا مقاله نجف بیگی بیشتر بر مسائل عمومی برنامه‌ریزی استراتژیک در سازمان‌های محلی تمرکز دارد و ارتباط مستقیمی با مسائل ساحلی ندارد. پژوهش پوربهی و همکاران (۱۴۰۱)، بر اهمیت سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار شهری بوشهر تأکید دارد. نتایج پژوهش حاضر نیز به طور غیرمستقیم با این موضوع مرتبط است، زیرا توسعه پایدار و مدیریت منابع نیازمند مشارکت اجتماعی و انسجام بین ذینفعان مختلف است. پژوهش حاضر بر آسیب‌شناسی و استراتژی‌های مشخص توسعه (محیط زیست، اشتغال، منابع آب) تمرکز دارد، در حالی که

پوربھی و همکاران به بررسی نقش سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار می‌پردازد. در مجموع هر دو پژوهش به اهمیت توسعه پایدار در بوشهر اشاره دارند، اما از زوایای متفاوتی به این موضوع می‌پردازند. مقاله جهان‌شاهی و وارثی (۱۴۰۰)، بر توسعه پایدار شهری در بوشهر تأکید دارد و استراتژی‌هایی مانند مدیریت یکپارچه، رشد هوشمند، ساماندهی بافت‌های فرسوده، بالا بردن خدمات شهری، و بهره‌گیری از قابلیت‌های توریسم را پیشنهاد می‌کند. این استراتژی‌ها می‌تواند با نتایج پژوهش حاضر همسو باشند، به ویژه در زمینه توسعه پایدار صنایع (از جمله گردشگری) و مدیریت منابع. پژوهش سقائی و همکاران (۱۳۹۵) بر اهمیت گردشگری در توسعه اجتماعی و فرهنگی بوشهر تأکید دارد و به کمبود امکانات و خدمات به عنوان مانع توسعه گردشگری اشاره می‌کند. نتایج مقاله حاضر نیز با این موضوع همسو است، زیرا توسعه گردشگری پایدار می‌تواند به ایجاد اشتغال و بهبود وضعیت اقتصادی شهر کمک کند هرچند که پژوهش حاضر به طور کلی بر توسعه شهرهای ساحلی و مسائل زیست‌محیطی و اشتغال تمرکز دارد، در حالی که این پژوهش به طور خاص به بررسی توانمندی‌های گردشگری می‌پردازد. همچنین در پژوهش‌های خارجی با بررسی نتایج پژوهش حاضر و پژوهش هرماندز دلگادو و همکاران (۲۰۲۴)، باید گفت که هر دو مقاله بر اهمیت توسعه پایدار و استراتژی‌های یکپارچه برای مناطق ساحلی تأکید دارند، اما از نظر مقیاس و دامنه متفاوت هستند، زیرا مقاله هرماندز دلگادو بر کشورهای جزیره‌ای کوچک متمرکز است. با مقایسه مقاله حاضر با مقاله ناگروهو و همکاران (۲۰۲۲)، می‌توان گفت که هر دو مقاله از روش SWOT برای تدوین استراتژی‌های توسعه استفاده می‌کنند، اما مقاله حاضر بر توسعه کلی شهرهای ساحلی متمرکز است، در حالی که مقاله ناگروهو به طور خاص بر توسعه گردشگری ساحلی تمرکز دارد. به طور کلی، این مقایسه نشان می‌دهد که در حالی که نقاط مشترکی در تأکید بر توسعه پایدار و عوامل بیرونی موثر وجود دارد، هر مقاله بر جنبه‌های خاصی از توسعه مناطق ساحلی با توجه به زمینه و مقیاس خاص خود تمرکز دارد.

به طور خلاصه، پژوهش حاضر با اکثر پژوهش‌های پیشین در زمینه توسعه پایدار شهری، گردشگری و اهمیت سرمایه اجتماعی همسو است. با این حال، پژوهش حاضر با تمرکز بر

آسیب‌شناسی و ارائه استراتژی‌های مشخص برای مسائل زیست‌محیطی و اشتغال، رویکردی متمایز دارد.

۸. منابع

- احمدی، شیخ احمد، حبیبی، کیومرث، (۱۴۰۲)، ارزیابی طرح‌های توسعه شهری و تبیین عوامل ناکارآمدی محتوایی و رویه‌های آنها در ایران، شهرپایدار، دوره ۶، شماره ۳، صص ۱-۲۱، https://www.jscity.ir/article_183963.html
- احمدیان، رضا، (۱۳۸۲)، طرح‌های توسعه شهری ناکارآمد و تحقق ناپذیر، شهرداری‌ها، <https://elmnet.ir/doc/439772-22002>.
- امین زاده، امیر (۱۴۰۱). بررسی تجربیات CDS در ایران و جهان. فصلنامه علوم زیست محیطی و دانش جغرافیا، ۲(۱). <https://civilica.com/doc/1871551/>
- برقی، حمید؛ دهقان حسام پور، محمد؛ طوسی، رمضان و جمینی، داود، (۱۳۹۱). برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری در منطقه خلیج فارس (مطالعه موردی، جزیره قشم). برنامه ریزی فضایی، ۲(۳). https://sppl.ui.ac.ir/article_15939.html
- پوراحمد و همکاران (۱۳۹۵)، نقش راهبرد توسعه شهری CDS در مدیریت توسعه گردشگری، مطالعه موردی: جزیره هرمز، فصلنامه مطالعات شهری، شماره ۱۹. https://urbstudies.uok.ac.ir/article_33397_675f538b34867c775729f190e5691be6.
- تلیار، مردم، عربی، یاسر، ۱۳۹۳، استراتژی توسعه شهری رویکردی راهبردی در فرایند مدیریت شهری، ششمین کنفرانس ملی مدیریت شهری باتاکید بر مولفه های شهر اسلامی، <https://civilica.com/doc/349649/certificate/print/>
- جهانی شکیب و همکاران (۱۳۹۳) انطباق پذیری راهبرد توسعه شهری در نظام برنامه ریزی شهری ایران، نمونه مورد مطالعه: شهر شاهرود. فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی - سال سوم - شماره نهم. https://journals.iau.ir/article_555327.html
- حاتمی نژاد و فرجی ملایی (۱۳۹۰). امکان سنجی اجرای طرح‌های استراتژی توسعه شهری CDS در ایران مطالعات و پژوهشهای شهری و منطقه ای. ۲(۸). https://urs.ui.ac.ir/article_19981.html
- حسین زاده دلیر و همکاران (۱۳۹۰). رویکرد استراتژی توسعه شهری در فرایند برنامه ریزی شهری با تاکید بر چالشهای فراروی طرحهای جامع در ایران. فصلنامه فضای جغرافیایی، ۱۱(۳۶)، صص ۱۷۳-۲۱۰. <http://geographical-space.iau-ahar.ac.ir/article-1-1348-fa.html>
- رایسن، جان مور (۱۳۸۳). برنامه ریزی استراتژیک برای سازمانهای دولتی و غیرانتفاعی، مترجم عباس منوریان، موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی، تهران. <https://www.gisoom.com/book/>

رضایی، محمدرضا، کریمی، بیزار (۱۳۹۵). الویت بندی و تعیین استراتژی های توسعه شهر شیراز با استفاده از روش AHP، نشریه پژوهش و برنامه ریزی شهری، ۷(۲۴).
https://jupm.marvdasht.iau.ir/article_1820.html

رفیعی و همکاران (۱۴۰۱). برنامه ریزی توسعه سکونتگاه های حاشیه ای کلانشهرها با رویکرد استراتژی توسعه شهری (منطقه مطالعاتی: محله امیر عرب اصفهان). فصلنامه علمی پژوهشی مکانی-فضایی، شماره ۲۲.
<https://jspr.jdisf.ac.ir/>

رهنمایی، محمدتقی و شاه حسینی، پروانه. (۱۳۸۳). فرایند برنامه ریزی شهری در ایران. تهران: انتشارات سمت .
<https://www.gisoom.com/book/>

زیاری، کرامت الله؛ حسینی، علی و بهزادی راد، مسعود. (۱۴۰۱). تحلیل و شناسایی پیشرانهای کلیدی راهبرد توسعه شهر در برنامه ریزی شهری، رویکرد آینده پژوهی به مقوله شهر. مجله شهر پایدار، ۵(۳)، ۳۹-۶۰.
https://www.jscity.ir/article_164499.html

سعید نیا، احمد، ۱۳۸۸، کتاب سبز شهرداری ها، جلد اول شهرسازی . تهران انتشارات سازمان شهرداری ها چاپ اول
<https://www.gisoom.com/book/>

سوکی، بهزاد، نجف بیگی، رضا و دانش فرد، کرم الله (۱۴۰۲) شناسایی آسیب های زیربنایی نظام برنامه ریزی استراتژیک در حکومت های محلی، نشریه مجلس و راهبرد، ۳۰ (۱۱۶)، صص ۳۰۱-۲۶۱.
<https://www.doi.org/10.22034/mr.2023.5155.4947>

صرافی، مظفر (۱۳۸۱). به سوی تدوین راهبرد ملی ساماندهی اسکان غیررسمی -از حاشیه نشینی تا متن شهرنشینی، فصلنامه هفت شهر، سال سوم، شماره هشتم
<https://www.sid.ir/paper/467075/fa>

علوی، سید علی، توکلی، مصطفی، گروسی، علیرضا (۱۳۹۴). چشم اندازسازی آینده شهر با رویکرد راهبرد توسعه شهری (CDS) (نمونه موردی: شهر قم). معماری شهر پایدار، ۳(۲).
https://jsaud.sru.ac.ir/article_740.html

علی اکبری، اسماعیل، کماسی، حسین (۱۳۹۷). ارزیابی شاخصهای استراتژی توسعه شهری در کلانشهر کرمانشاه. مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری، ۵(۱)، شماره پیاپی ۸
https://jgusd.um.ac.ir/article_27223.html

گلکار، کوروش، آزادی، جلال (۱۳۸۴). راهبرد توسعه شهر (CDS) چیست؟. نشریه شهرنگار، ۳۰، صص ۵۹-۷۹
<https://nadimiran.ir/>

لطفی، صدیقه؛ کوچک زاده، محبوبه؛ خیرخواه، زلیخا؛ اشنویی، امیر. (۱۳۹۳). تحلیل و اولویت بندی بررسی کیفیت زندگی محلات شهری (مطالعه موردی: شهر جویبار). فصلنامه مطالعات برنامه ریزی سکونتگاههای انسانی، شماره ۲۹
https://journals.iau.ir/article_513527.html

متولی، صدرالدین و همکاران (۱۴۰۰). تحلیلی بر نقش گردشگری ساحلی در توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: شهرهای ساحلی بابلسر، نور و رویان). برنامه ریزی و آمایش فضا، ۲۵(۴).
<https://hsmssp.modares.ac.i>

- ملک افضلی، علی اصغر، (۱۳۸۲)، انتخاب استراتژیک در برنامه ریزی شهری، جهاد دانشگاهی امیرکبیر و
<https://www.16book.ir/>
- مهدیزاده، جواد (۱۳۸۵) برنامه‌ریزی راهبردی توسعه شهر (تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران) انتشارات وزارت مسکن و شهرسازی چاپ دوم
- مهدیزاده، جواد. (۱۳۸۵) برنامه ریزی راهبردی توسعه شهری. تهران: مرکز تحقیقات شهرسازی و معماری ایران
<https://parhambook.com/>
- پوراحمد، احمد، حاتمی نژاد، حسین، حسینی، سیدهادی، (۱۳۸۵)، آسیب شناسی طرح های توسعه شهری در کشور، پژوهش های جغرافیایی، <https://journals.ut.ac.ir/>
- مهندسین مشاور شاورمند (۱۳۸۲)، شیوه های تحقق طرحهای توسعه شهری در ایران، جلد اول، سازمان شهرداریهای کشور، چاپ دوم. <https://lib.ut.ac.ir/>
- نظام براتی، امیر و اکبرپور، حمیدرضا (۱۴۰۳) آسیب شناسی توسعه دریا محور حوزه خلیج فارس و دریای مکران با تاکید بر عوامل بیرونی، فصلنامه مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی، ۵ (۱): ۱۶، صص ۱۶-۱.
- https://hgscj.guilan.ac.ir/article_7797.html?lang=fa
- Agardy, T., Alder, J., 2010. Coastal systems. *Millenn. Ecosyst. Assess.* 19, 513e549 (Coordinating Lead Authors).
- Barraga & Andres, (2015). Analysis and trends of the world's coastal cities and agglomerations. *Ocean and Coastal Management*, 114.
- Boulos, J. (2016). Sustainable Development of Coastal Cities-Proposal of a Modelling Framework to Achieve Sustainable City-Port Connectivity. *Social and Behavioral Sciences* 216, Available online at www.sciencedirect.com.
- Chapin, J.R.F., Stuart, (1965) *Urban land use planning*, university of Illinois press, Urbana.
- Cities Alliance. (2020). Strategic City Planning: Can you take a CDS for one city and use it as a model for other cities?. Accessed at: <https://www.citiesalliance.org/strategic-cityplanning>.
- Eggert et al, 2024, Feedbacks between city development and coastal adaptation: A systems thinking approach. *Ocean and Coastal Management*, 294.
- Giovinazzi, O. & Moretti, M., Port Cities and Urban Waterfront: Transformations and Opportunities, *TeMALab of Mobility, Land Use and Environment*, 3, pp. 57 - 64, 2010.
- Haiqing, Li, 2003. Management of coastal mega-cities a new challenge in the 21st century. *Mar. Policy* 27, 333e337.
- Hernández-Delgado, E.A. (2024), Coastal Restoration Challenges and Strategies for Small Island Developing States in the Face of Sea Level Rise and Climate Change, 4(2), 235-286; <https://doi.org/10.3390/coasts4020014>.
- Kotler Philip Gerald zalman, 1971, Social marketing, an Approach to planned social change. *Journal of*

M., Jaafar, M., & Badarulzaman, N. (2014). Examining the contributing factors for the successful implementation of city development strategy in Qazvin City, Iran. *Cities*, 41, 10e19.

Nugroho, M.S., Mas'Ud, R., Khalik, W., Fahdiansyah, R., Azizoma, R., Romdhini, M.U & Aminy, M.M (2022). *Journal of Environmental Management & Tourism; Craiova* Vol. 13, Iss. 4, (Summer 2022): 949-965.

Rahnamaei, M. T., Mohammadpour, S., Sekandari Chobaghlu, H., & Manouchehri Miandoab, A. (2007). Legal pathology of urban development plans from formulation to implementation. *Journal of Geographical Sciences*, 5 [In Persian].

Rasoolimanesh, S. M., Badarulzaman, N., & Jaafar, M. (2012). City development strategies (CDS) and sustainable urbanization in developing world. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 36, 623-631.

Rasoolimanesh, S. M., Badarulzaman, N., & Jaafar, M. (2013). A review of city development strategies success factors. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, 8(3), 62e78.

Rasoolimanesh, S. M., Badarulzaman, N., & Jaafar, M. (2016). City development strategy: theoretical background, themes, and building blocks. *International Journal of Urban Sciences*, 20(2), 285-297. <https://doi.org/10.1080/12265934.2016.1189348>.

Rasoolimanesh, S. M., Badarulzaman, N., & Jaafar, M. (2016). City development strategy: theoretical background, themes, and building blocks. *International Journal of Urban Sciences*, 20(2), 285-297. <https://doi.org/10.1080/12265934.2016.1189348>.

Saeed Nia, A. (2003). *The Green Book of Municipalities*. Second Edition, Tehran: Municipalities Organization

World Bank (2000) - "Urban and Local Government Strategy." <https://documents.worldbank.org>).

World Bank (2008) "Slum Upgrading UP Close : Experiences of Six Cities : Cairo, Ekurhuleni , Lagos, Manila, Mumbai , and SPaulo", Washington D.C

Pathology and Strategy Development for Coastal Cities in Boushehr Province

Seyed Taha Mousavi (PhD Student, Department of Geography and Urban Planning, Central Tehran Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran)
Moosavitaha2013@gmail.com

Azita Rajabi (Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Central Tehran Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran, Corresponding Author)
azitarajabi@yahoo.com

Naser Eghbali (Professor, Department of Geography and Urban Planning, Central Tehran Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran)
Dr.nasereghbali41@gmail.com

Abstract

The City Development Strategy (CDS) offers a framework for creating advanced, sustainable, and livable urban areas. In Iran, urban development plans have faced challenges in achieving their objectives due to a lack of effective problem identification and practical solutions. This research aims to develop urban development strategies tailored for coastal cities within Boushehr province. It focuses on identifying, analyzing key factors, and offering actionable solutions. This study employs an applied research approach with descriptive-analytical methods, utilizing both library research and field data collection. Data analysis was conducted using SWOT, QSPM, and Structural Equation Modeling (SEM) via PLS Smart software. The study identified strengths, weaknesses, opportunities, and threats (SWOT) related to the development of Boushehr's coastal cities (Boushehr, Ahram, Borazjan, Khormoj, Bandar Dayyer, Bandar Kangan, Bandar Genaveh, Kaki, Jam, Ab Pakhsh, Choghadaq, Vahdatiyeh, Bonak, Nakhil Taghi) through expert interviews with officials and specialists. These SWOT factors were weighted and ranked based on expert opinions to derive a weighted score for each factor. The higher combined scores for weaknesses (2.794) and threats (3.582) indicate significant challenges in the development of these coastal cities. However, existing strengths and opportunities can be leveraged to mitigate weaknesses and threats. The weighted scores for opportunities and strengths were 3.559 and 2.213,

respectively. The Internal Factors Evaluation (IFE) matrix score (5.007) and External Factors Evaluation (EFE) matrix score (7.141) suggest that a competitive-aggressive strategy is suitable for the development of Boushehr's coastal cities, although other strategies should also be considered. Overall, the primary weaknesses and threats to the development of Boushehr's coastal cities revolve around environmental concerns and achieving sustainable employment.

Keywords: Urban Development Strategy, Pathology, Coastal Cities, Boushehr Province